ՅԻԼ ՏԱՐԻ ՇԱԲԱԹ 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1906—ՎԱՌՆ ԹԻՒ 61

ՊԱՇՏԱՆԵՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 Ֆր.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու թիւրմիկ ծրարով
Տարեկան 14 Ֆր.
Վեցամսեայ 7 Ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Տոլար
Վեցամսեայ 1 50 »

ԿԱՆԽԻԿ

Ծանուցման տողը
20 սանթիմ

ԱՐԱՒՈՒՆԻ

ԼՐԱԳԻՐ
ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՒ ՓԱՓԱԳԱՓԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏՍՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՍՑԷ

Rédaction du journal
«Iravounk»
VARNA (Bulgarie

Редакция
газеты «Вѣстникъ
«Иравунк»
ВАРНА

rev. Père G. Kalemkarian Michitaris
Vienne
Mekhitharistengasse № 4

ՕՐ· ՓԼՕՓԻԿ ԳԱԲՐԱԳՕՋԵԱՆ
ԵՒ
Տ· ՆԻԿՈՂՈՍ ՀԱՄԲՈՒՐԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԽՅԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՍՕՖԻԱ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՒԶԷՔ ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՄԽԱԽՈՏ ՄԽԵԼ· ԽՆԴՐԵՑԷՔ ԱՄԵՆ ՏԵՂ Մ· ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԻ ՄԽԱԽՈՏ-ԳԼԱՒԻԿՆԵՐԸ·

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՆԴԱԿՆԵՐԸ

Տիզիսի Նոր-դարը որ քանի մը ամիսէ իվեր գործաւորական էնթրիքներու և նիւթականի պատճառներով դադրած էր, օգոստ. 20ին հրատարակած է թիւ մը։ Այդ թիւը բոլորովին յատկացուած է Էջմիածնայ հրատապ խնդրոյն։ Կովկասահայոց ազգային կեանքի կաւսակցութեան օրկանը հաւատարմաբար և քաջորդ գործ իր գոյութիւնը պահպանող այդ թերթի խմբագրականէն կարևոր հատուածներ հոս մեր ընթերցողաց ներկայացնել օգտակար կը նկատենք։

Այն օրից որ ս. Էջմիածինը անցել է պարսից իշխանութեան, իսկ յետոյ ռուսաց ձեռքը եւ մինչեւ օրս, չնայած զանազան խանների բռնութիւններին եւ ռուսաց հին ոչժիմի ոտնձգութիւններին, հայոց եկեղեցին այսօրուայ պրալի վիճակի մէջ չէ եղել, Լուսաւորչի Գահը, ս. Էջմիածնի կաթողիկոսութեան եւ կաթողիկոսի համար այսպիսի ահռելաբեր, անպատիւ դրութիւն չէ ստեղծուել, ինչ պիտի ասէ հայոց ժողովուրդը, երբ նա զարթնէ եւ իր գլխովը մտածէ, երբ նա իմանայ Էջմիածնի դրութիւնը, զգայ այդ ահռելաբեր դրութեան ծանրութիւնը, ինչ պիտի ասէ մեր դրացի վրացին, որ ձգտում է իր եկեղեցու անկախութեան եւ կաթողիկոսութեան, ճիշտ այդ միջոցին տեսնում է, որ մենք կաթողիկոսութիւնն էլ, եկեղեցին էլ, քրիստոնէական հաւատն էլ վրայ ենք տալիս հայոց եկեղեցու պետի քաւեհաճ գոյաւտութեամբ, եւ յենուելով կաթողիկոսի հեղինակութեան վրայ հայոց հոգեւորականութեանը, դուրս ենք ձգում ս. Էջմիածնից եւ բոլոր վանքերից ու եկեղեցիներից, որպէս զի ...

Բոլոր քաղաքակիրթ եւ եկեղեցիների պատմութեան մէջ անօրինակ երեւոյթ: Ինչ պիտի ասէ օտարը ինչ պիտի ասեն միւս քրիստոնեայ եկեղեցիների պետերը, հովիւները... ամեն բան կորցրինք եւ թագաւորութիւն եւ անկախութիւն եւ հայրենիք, մեզ մնաց միայն Հայաստանեայց եկեղեցին, մեր ազգային եկեղեցին մեր միութեան խորհուրդը, մեր պահպանութեան զինարանը եւ վերածնութեան օրրանը, հազար տարիներից ի վեր կանգնած եկեղեցին, որ օտարներին իսկ պատկառանք է ներշնչում, խլումեն մեզանից—սա ինչ պատիժ է։

Մեզ իրրեւ մխիթարութիւն թողնում են մեզ ժողովրդական կաթողիկոսին, որպէս զի եթէ կայ հայ, որ դեռ ժամ գնալու պէտք է զգում, կաթողիկոսը աղօթք ասէ նրա համար—սա ճակատագրի ծաղր չէ՞։

Հայ-թաթարական ընդհարումների մասին ինչ որ նախատեսել էինք, կատարուեցան։ Մենք քանիցս հասկացրել էինք, որ հայ-թաթարական ընդհարումից յետոյ հայութեանը աւելի մեծ վտանգ է սպասում հէնց հայերից։

Այժմ սոյն համարով գալիս ենք նորից յայտարարելու, որ հայութիւնը վտանգուած է։

«Հայոց ռեվոլիւցիան» (յեղափոխութիւն)իւր երեւելի գործած պատմական կոնդակներով ներքուստ կապուած է հայ-թաթարական ընդհարման հետ, առաջինը այս վերջինի հետեւանքն է, սա մեզալի միւս երեսն է. այս պէտք է իմանանք։ Ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ երկու տարի առաջ եկեղեցական կալուածները գրաւելու դէմ մարտնչողները եւ դրա համար տուժողները այսօր յիշեալ կոնդակների դէմ են, իսկ նրանք, որոնք աչխատում էին կալուածները օր առաջ յանձնել տալ կառավարութեանը թէկուզ եկեղեցին էլ հետը, միայն թէ հաճելի լինէին երկրիս մեծաւորներին եւ կամ՝ օրէնք է, եւ այն լաւ օրէնք, պէտք է որ կատարուի ... ասելով ժողովրդի դիմադրութիւնը թուլացնել էին աշխատում—դրանք այսօր պօլօժենիան ծալել մէկ կողմը են դրել եւ հայոց եկեղեցու սահմանադրութիւնն են խմբագրում եւ գործ են դնում։

Կարժէ հոս ամբողջութեամբ արտատպել «կոնդակները» խոբագրով յօդուածը, որ կը լուսաւորէ մեր այն կասկածը, թէ մի քուչէ կաթողիկոսը ազդեցութեան կամ տէրօրի տակ ստորագրած ըլլայ ծանօթ կոնդակները։

ԿՈՆԴԱԿՆԵՐԸ

Հայոց ազգի եւ ազգային եկեղեցու գերագոյն չահերի եւ դրանց սպառնող վտանգի խորին գիտակցութիւնը հրամայում է մեզ հրապարակով յայտնելու, որ մայիսեան եւ յունիսեան ծանօթ կոնդակները հայրապետական կոնդակներ չեն։

Մենք հրաժարում ենք հաւատալու, որ հայոց ազգային «սահմանադրութիւն» չնորհող կոնդակները վեհի գործը լինի, նրա մտքի եւ կամքի արդիւնքը։

Մենք չենք հաւատում այդ բանին, ոչ թէ նրա համար, որ «սահմանադրութիւն» տալու մասդրութեան մասին կանխաւ հայ ժողովրդին ոչ մի բան յայտնի չէ եղել, յայտնի չէ եղել եւ ոչ ինտելիգենցիային. այլապէս առաջուր հայ հասարակութեան, յայտնի չէ եղել նոյնիսկ ս. Էջմիածնի միաբանութեան, եպիսկոպոսներին, առաջնորդներին, այլապէս պէտք է որ այդ մասին կանխաւ խորհրդակցութիւն, մտքերի, կարծիքների չփում մեզ ունեցած լինէր։

Այս հանգամանքը ցոյց է տալիս թէ Էջմիածինը ոմանց ձեռքն է ընկել։ Չենք հաւատում եւ ... ոչ թէ նրա համար, որ այդ գործ կատարուել է ծածուկ, գաղտագողի եւ այդ այն աստիճանի, որ այդ գործը յօրինողները ստիպուած են եղել հետզհետէ իր լեզուով, ձեւով տարօրինակ լրացուցիչ կոնդակներով «սահմանադրութիւնը» լրացնել։

Չենք հաւատում եւ ոչ թէ նրա համար, որովհետեւ մեզ քաջ յայտնի է թէ այդ գործը մի խումբ դրսի մարդկանց գործ է, որոնք հայոց ժողովրդի տառապեալ վիճակից չարաչար օգտուելով, ժամանակն հասած են համարում տիրանալ հայոց եկեղեցուն եւ նրա հետ կապուած հաստատութիւններին այս տեսորի, սարսափի, ընդհանուր վհատութեան միջոցին, եւ ծառայեցնել իրենց ընկերութեան չահերին՝ եկեղեցին, նրա հետ կապուած հաստատութիւնները, այլ եւ կաթողիկոսին եւ կաթողիկոսական հեղինակութիւնը։

Չէ՛, այդ կոնդակները իրենց մէջ ամփոփուած «սահմանադրութիւն»-ով ամենեւին հայրապետական կոնդակներ չեն։

Եւ այդ նրա համար, որովհետեւ այդ կոնդակները իրենց բովանդակութեամբ լի հակասութիւններով խախտում են հայոց Եկեղեցու հիմքը։

Եկեղեցուց դուրս է ձգուած հոգեւորականութիւնը, կաթողիկոսը ներկայացուած է իրրեւ Քշնամի հոգեւորականութեան, կաթողիկոսական իրաւունքները ոչնչացրած են, եկեղեցին յանձնուած է մի խումբի, որոնք իրենց յեղափոխական են անուանում եւ իրենց համոզումներով, իրենց վարդապետութեամբ եւ գործերով դէմ են հայոց եկեղեցու քրիստոնէական վարդապետութեան եւ օրէնքներին։ Ինքը կաթողիկոսը հանդէս է բերուած ապագայի մի «նոր եկեղեցու» իրրեւ մինիստր առանց պօրտֆէյլի։ Լատինական մինիստր բառը պէտք է ճշտութեամբ ընդունել, որ ասել է ծառայ, որի միակ պաշտօնն է այդ «նոր եկեղեցու» որոշումները փակուած ծրարներով հասցնելու հասցէին։

Բացի այդ՝ կաթողիկոսը խախտելով կանոնական օրէնքները, իր իրաւունքների սահմանից դուրս է բերուած, եւ հայոց եկեղեցին եւ նրա Պետը կեղծ, փալշ եւ ողորմելի դրութեան մէջ են դրուած՝ ինկատի առնելով երկու տարի առաջ եւ աւելի առաջ դէպի վեր եւ դէպի աչխարհը ասածները, կատարուածները եւ տուած պաշտօնական պատասխանները։

Առանց այն էլ անմիաբան, հազար ցաւերով տառապող հայ ժողովրդի մէջ այսօր կոնդակներով խռովութեան կրակն է ձգուում, որ հանգցնելը (մարելը) շատ դժուարին է լինելու, եւ այդ այն ժամանակ, երբ բոլոր ոյժերի միութիւնն անհրաժեչտ է։

Չէ՛, չենք ուզում հաւատալ, որ մի կապը կտրած «հոգեւորականի» անգամ պատժել չը կարողացող, չը կամեցող կաթողիկոսը այդպիսի բան կամենար անել. ռեվոլիւցիայի բերանը ձգէը հայոց Եկեղեցին, եւ իր նախաձեռնութեամբ եւ իր անունով Եկեղեցին ստորացնէը. ս. Էջմիածնի եւ Մայր Աթոռի նշանակութիւնը կոտրէը. միով բանիւ գլուխ բերէը այն, ինչ որ Պաբգեանոսները, Պլէվները, Գոլոշինները նախագծել, բայց անյաջողութեան էին հանդիպել։

Այսպիսի չփոթ, անօրինակ խառնակ ժամանակներում, ուր իրաքանչիւր քաղաքացու թէ կեանքն է վտանգուած եւ թէ գոյքը յափշտակութեան ենթակուած. հայոց ազգի այս ողբալի վիճակում, երբ Կիլիկիայի Կաթողիկոսը իր Աթոռը թողել հեռացել է, եւ հայոց եկեղեցու կալուածներն գրաւուած, Պ Պօլսի պատրիարքը անել վիճակի մէջ, Հայաստան աչխարհը աւերուած, հայութիւնը տագնապի մէջ, քաղաքական այս դրութեան մէջ, երբ ռուսաց առաջին պարլամենտը, ամբողջ կայսերութեան 130 միլիօն բնակչութեան ներկայացուցիչները ոչ մի բանի չը հասած ստիպուած ցրուեցան,—վերկենալ եւ ասել թէ հայ ժողովուրդ, «քեզ եմ վերադարձնում քո խանգարուած իրաւունքները», եւ թէ 13 տարի կամեցել է (կաթողիկոսը) այդ չնորհել,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

(Շար. է. եւ վերջ)

— Ես ձեզ ասացի, որ ես ոչ մի բան չեմ ուզում ասել, — ասաց Ռուբենը, —

Էտուարտ Թագաւորին և կայսեր Բրոնպերկի մէջ տեսակցութիւնը թէև քիչ մը բարուքեց Մարոքի խնդրով Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջև ինկած լրտասցումը, սակայն և այնպէս չը կրցաւ տակաւին մոռցնել տալ այս վերջնոյն այն կոչտ վերաբերումը և չար ու պառակտիչ ճիգերը որոնք տեսնուեցան Բարիզի և Ալճեզիրասի մէջ. և որոնց գլխաւոր նպատակն էր Ֆրանսան Անգլեայէն բաժնել ու չախչախել իր առանձնութեան մէջ, քանի որ Ռուսիա իբր զինակից զայն պաշտպանելու անկարող կը գտնուէր. Գերմանիա իր այս խաղին մէջ ոչ թէ միայն չը յաջողեցաւ, այլ և ինքզինք միայնակ տեսաւ, իսկ իր գէմ Ֆրանսայի կուսակից գտաւ Անգլիան, Ռուսիան, Սպանիան, Ամերիկան և նոյնիսկ իր զինակից Իտալիան։

Ահա այսօր Գերմանիա այդ միայնութենէն ահաբեկած, հզօր պետութիւններու բարեկամութիւնը կը մուրայ. Ռուսիոյ փոխատուութեամբ Անգլիոյ քծնուներով, բայց չը կրնար ոչ մին և ոչ միւսը Ֆրանսայի թևէն զատել։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

«Իրաւունք»ի 59 թուին մէջ ի պատասխան մեր նոյն թերթին 56րդ թուին մէջ գրած յօդուածին, պ. Ա պազեան երկար պաշտպանողական մը գրած է։ Բնական էր թէ պ. յօդուածագիրը իբր ուսուցչական միութեան նախագահը ջերմ հաւատացողը լինէր այն ամենուն ինչ որ ըրած է ուսուցչական միութիւնը եւ ինչ որ պիտի ընէ։

Մեր գրութեան մէջ ոչ մի խօսք չէինք ըրած թէ ինչու՞ ուսուցիչները միութիւն կազմեցին իրենց չահերը պաշտպանելու համար եւայլն, այլ մենք ըսած էինք ու կըսենք թէ միութիւնը իրեն չահերը պաշտպանելու համար ի՞նչ արդարացի պատճառներով ժողովուրդին քսակին կը դիմէ։ պ. յօդուածագիրը կ'ըսէ, թէ ամէն արհեստաւոր կամ արուեստաւոր մի՞թէ իր նպատակին հասնելու համար ժողովուրդէն կը խնդրէ նիւթական միջոցները։ Պ. Ապազեան կ'ըսէ թէ ժողովուրդը իր զաւակներուն կրթութեան համար 830 ֆրանքէն շատ աւելի կուտայ։ Մենք հաւատացած ենք ասոր, բայց ինչու՞ ազգին զաւակներուն չահը կը չփոթենք ուսուցիչներու անձնական չահին հետ։

Պ. յօդուածագիրը իրաւունք կուտայ մեզի հարցնելու թէ ո՞ր ազգային իշխանութիւնը իրաւունք տուած է ծրագիր ու կանոնագիր պատրաստելու։ Այս հարցին ի պատասխան կարգ մը առարկութիւններ բրած է եւ ի վերջոյ կը յայտնէ, թէ ամէն տեղ ուսուցչական մարմինները պաշտօնավան մարմիններուն հետ ժողովները կազմելով անոնց հաճութիւնը առած է եւ որով պետութեան հաճութեամբ կազմուած կը լինի ծրագիրն ու կանոնագիրը։ Նախ որ մենք այսպիսի բան մը չենք լսած, երկրորդ՝ եթէ այսպէս ալ եղած է այդ չնչանակեր թէ ազգին հաճութիւնը առնուած է։ Լաւ կը լինէր որ որոշ կերպով բսուէր թէ որ քաղաքներուն մէջ եղած են ուսուցիչներու եւ պաշտօնական մարմիններու խառն ժողովները։

Պ. Ապազեան մեզի կը հարցնէ թէ որ ազգութեան մէջ, նման պարագաներու մէջ, ազգին գիտակից մասին հրաւէր եղած է, կը մոռնայ թէ մենք ուրիշներու հետ չենք կրնար բաղդատիլ. ինչպէս ինքը կ'ըսէ, ուրիշներ կրթական նախարարութիւններ ունին եւ անոնց գործն է այդ մասին մտածելը, բայց մենք՝ որովհետեւ չար բախտին բերմամբ զրկուած ենք այդ ամենաթազձալի առաւելութիւններէն, ուրեմն չենք կրնար անոնց օրինակին հետեւիլ։ Աւելի լաւ չէր լիներ որ ծրագրի կազմութեան մէջ գիտակից ու միանպատակ գործնական կեանքի մէջ փորձառու մարդիկներ իրենց մասնակցութիւնը ունենային, մարդիկներ, որոնք թերեւս աւելի լաւ գիտնային թէ ի՞նչ բան աւելի ուժ պէտք էր տալ վարժարաններու մէջ եւ ի՞նչ բանի ոչ։ Այս էր մեր անձնական համոզումը, ինչ զարմանալի գաղտնիքներ կային որ ժողովը ամրապէս գոնփակ լինէր այն աստիճան որ խմղագիրներն անգամ միութեան կողմէ ուղարկուած մասնաւոր հրաւիրագրին կամ արտօնագրին չնորհիւ կրնային ժողովին միայն ունկնդրել. լրագիրներու միջոցաւ յայտնուած այս որոշումը գործադրուեցաւ թէ ոչ, չենք գիտեր, բայց իրողութիւնը իրողութիւն կը մնայ։ Մեր խոնարհ կարծիքով հակառակը եղած պիտի լինէր ժողովուրդին վստահութիւնը գրաւելու համար։

Կը գրէ թէ ազգը յօժարութեամբ վճարած է պատգամաւորներուն ծախքը։ Մենք չենք կրնար անհատներու հոգեբանութեան մէջ մտնել հասկնալու համար թէ յօժարութեամբ տուին թէ ոչ, այնչափը որոշ է որ երբ կը դիմուի ազգին, բան մը կարելի կը լինի փրցնել անկէ։

Մենք մեր բոլոր ուժով կը բողոքենք այն բանին համար որ՝ իբր մեզ՝ մենք ըսած լինինք, թէ ուսուցիչները ողորմութեամբ կ'ապրին, եթէ մեր գրութենէն այդպիսի բան մը կը հասկցուի պատրաստ ենք հրապարակաւ ներողութիւն խնդրելու։ Այս սատր միայն մեր ժողովուրդը հեռագրեթէ մոռնալու վրայ է, բայց դժբախտաբար, գաւ է մեզ յայտնել, թէ եղած են բազմաթիւ անարժան ուսուցիչներ, որոնք՝ ժողովուրդին այս կարծիքը պահելուն նպաստած են։ Ինդիրը կը փոխուի երբ մէկը իր աշխատութենէն զուրս այլ եւ այլ միջոցներով նպաստ մը կ'ինդրէ իր չահերը պաշտպանելու համար։ Այս պարագային մէջ, միչ մը ողորմութիւն խընդրել կը նշանակէ, եթէ կը հաճիք։

Ուսուցչական միութիւնը կազմուելէն յետոյ, երբ ուսուցիչները պիտի մեկնէին Վառնայէն նիկոյադեմ մը եւս սարքեցին միութեան նախնական ծախքերը հոգալու համար։ Այս նպատակին արդիւնքը ինչ բանի գործածուեցաւ հմը որոշ ան մը չըսուելուն, ժողովուրդին մեծագոյն մասը հետեւցուցած է թէ նպաստը՝ ուսուցիչներուն վերադարձինծախքը հոգալու համար է. ըստ այնմ ուսուցիչները խոստովանած են թէ կարելի է թողչուին անոնք իրենց անուններով, որպէսզի տեսնենք թէ որչափ իրաւացի են պ. յօդուածագիրին պնդողութիւնները։ Եթէ վերը յիշուած բոլոր օրինակները նմանեն վարի օրինակին պ. Ապազեանը անիրաւաբար բողոքած կր լինի։ Լաւ հասկցէք. մենք չենք սրբացներ պաշտօնական մարմինները, բայց չենք ալ ուզեր հաւատալ թէ անոնց բոլոր կարգադրութիւնները սխալ են եւ գիտակցաբար ազգին վնաս կուզեն հասցնել։ Այս գաղափարը արտառոց է։

Կ'ըսէ թէ պաշտօնական մարմինները մեզ հետ էին, ուրեմն կը հետեւի թէ պաշտօնական մարմինները ազգին օգուտը ցանկացող մարդիկներ են քանի որ, իր ըսելով, ձայնակից եղան միութիւն մը կազմուելուն, եւ նոյն մարդիկը, գարձեալ իրեն ըսելով, իրենց եսը գոհացնելու համար անժամանակ կը հրաժարեցնեն ուսուցիչներ վնասելու համար կրթական գործին։ Այս ի՞նչ անբարոյական հակասութիւն է։

Կը վերջացնենք մեր այս գրութիւնը հաստատ մնալով մեր այն համոզումներուն վրայ, զոր յայտնած էինք «Իրաւունք»ի 56րդ թուին մէջ։

Մ.

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎՈՅ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄ Կ. ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս կը յիշուի, Օրմանեան Պատրիարքի վերջին հրաժարականի պահանջներէն մին էր կեդր. երեսփ. ժողովի գումարումը յորպէսզի հայ քաղաքական ու կրօնական ժողովոյ պակսած կամ մեռած անդամներուն տեղ նորեր ընտրուին, և վարչական ժողովները պահեն իրենց օրինական թիւը։ Մուրք կառավարութիւնը. ցարդ թոյլ չէր տար երես. ժողովոյ գումարման, ցոյց տալու համար թէ հոյոյ Սահմանադրական օրէնքը մեռեալ տառ մը կը նկատէ ինքը։ Բայց այս անգամ Սուլթան համիտի «բարեհաճ» հրամանով, Պոլսոյ 140 երեսփոխաններէն միայն 50 հոգի գումարուեցան Պատրիարքարանի մէջ, օգոստոս 10-ի չաբաթ օրը, և հակառակ որ մեծամասնութիւն չէին գոյացուցած, կատարեցին հապճեպ ընտրութիւն մը՝ քաղաքական ու կրօնական ժողովոց։

Ընտրութեանց արդիւնքին նկատմամբ հետևեալ կետերը պէտք է մատնանիշ ընել.—կարգ մը կառավարական պաշտօնեայ հայ էֆէնտիներ, որոնք ասկէ առաջ սպրդած էին ազգ. ժողովներու մէջ, չվերընտրուեցան։

Երկրորդ. ազգային վարչական գործերու ասպնջը անցաւ բոլորովին նոր և նուազ աղտոտուած անձանց ձեռքը, իսկ Ռոպէռ Եազըճեան, Տիգրան Տէր Ներսէսեան և ասոնց նման կարգ մը բարձրաստիճան լրտեսներ, հակառակ իրենց մեծամեծ ճիգերուն, բնաւ քուէ չշահեցան։

Ազատ-Բեմ

ՄՈՒԹԵՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ցանձնախումբս այս տարուայ մայիս 4ին գումարած իր ընդհանուր ժողովի մէկ որոշման հիման վրայ, մինչև իր կոչմէ երկրորդ յայտարարութեան ելեւէջ, գալը՝ միւս բոլոր յանձնախմբերու հետ ունեցած իր յարաբերութիւնը խզած ըլլալով,— ներկայիս հարկ կը համարէ յայտարարել թէ ոչ մէկ կերպով պատասխանատու չը նկատեր ինքզինքը միւս յանձնախմբերէ մէկուն կամ ամբողջին յառաջիկայ առնելիք ուէճ քայլին համար։

Վարչութիւն

Հ. Յ. Մ[illegible] Ռուսաց. Յանձ.

(Կնիք)

30 օգոստոս 1906

Ռուսճուգ

«ՄՇԱԿ»

Օրաթերթ քաղաքական, գրական

Բաժնեգինը՝ Եւրոպայի համար 30 ֆր. Ամերիկայի համար 6 տոլար, Պարսկաստանի եւ Ռուսաստանի համար 10 րուպլի տարեկան։

Հասցէ՝ Խմբագրութիւն «ՄՇԱԿ»ի (Կովկաս) ԹԻՖԼԻՍ

«ԹՈՒՆԱՅԱՑԱ ՃԷՎԱՊ

Միւէլլիֆ Էֆէնտի

Մէքքէն նիւմէրա իլէ ժուրագամ չազէթայի մուէթէպէրինիզէ Թունայա չազէթասընատան տէրճ իթտիկինիզ պիրկէօնա ազվիյաքը քեազիպէ իլէ րապթու պէնտ իխլմիշ պիր մէգալէյի մրւֆգիւէի օգուարդ, չիմտի օնա ճէվապէն սըրճ հագիգաթ օլան չու պիր քաչ քէլիմէնին տէրճինէ սայ իթտիկլիկինիզ միւսթէրճաատը։

Տէօվլէթի Օսմանիյէնին պիր պուչուք ասրտան պէրու գուվվէթինէ արըզ օլան թէտէննիյեաթ՝ ափաթրխարիճիյէտէն (մուհարէպէտէն) զիյատէ տախիլէն իտարէյի ումուրատ Թարիգի իսթահքիմէն ինհիրաղ վէ ուտուլ իթտիկի տիր քի, թէպա՛անըն տախի էճնիյէթլէրինէ գէճալէն իտճէք էսպապընն (գանունը էսասի) մայիլի ինթիթաթ օլունմասընան նէչէթ իթտիկատ պուլունտուկընը Օսմանլըլար անլայամատըլար, վէ է՛լանտա անլայամաճագլար. նիճէքի Սուլթան Մահմուտ մէրհումատան պաչլայուպ Ալի, Փուատ, վէ Միճհաթ բաչալար «Թիւրքճէ օքույուպ, եազմագ պիւմէյէն պիր հէյէթի վիւգէլանընն էօհտէսինէ թէրք օլունան իտարէյի միլք, վէ օ՛ միլք միլլէթին իսլահը անվալի նէ կիւնա ինթաճ պուլաճագընը հէր քէս թէճճէքքիւր իտէպիլիւր» տէյու եիւզլէրճէ տէճալար իգրար վէ իթթիւճֆ իյլէմիշլէր տիր։

Թիւրքիատա մուգիմ էրմէնի միլլէթինին նէ մէրթէպէ նամուսքար, վէ նէ տէրէճէ սատագաթլէ միւսէյլէմ պուլունտը կընը պիւմէկ ազմիյնէ տիւչէն հէր ֆէրտը միւսլիմիյնի՝ կիճճլէրի Թա՛ սիւպհէ գըտար Թէսպիհ սալլայաճագընա, անը գոյնընա գոյընտա եա ուհուտը տիւէլիյէէյէ միւրաճաաթ իթսիւն եա՛ Թէվարիխէ աթֆը նազարլէ էճնիյէթ իթսին. չէօյլէ քի, եիկիրմի իքի Թարիխինին մէրհում Սուլթան Մահմուտ պէչլիկլէր հանկի էսպապը միւճապիրէյէ մէպնի Գապէզ Ցարտըթիւն ամիրա քէմիչ, քի օ՛ էհնատէ Թէպէտիւլի ահվալը ճիհան օլաճագիքէն, նասըլ սաֆի սատագաթլէ պու արըզէյի (օ՛ վագըթլէր Օթանպոլ սէրայ պուրնընտա Բուսիանըն 32 բարէ ասնանմանընն) տէֆ ու իզալէ իտէպիլմիչ, վէ սատագաթընա միւգեաֆաթէն տախի, պա ֆէրմանը բատիչահի, միլլէթիմիզէ պիր ուլու քիւիսէ իլէ եէտի-քուլէ ճանիպինտէ պիր հատտահանէ ինչազընա իզին վէրիլմիչ։

Կէլէրէք չիմտի Սուլթան Ապտիւլ Համիա խանը սանինին էյվամը սալթանաթընտա, Ցակոբ բաչանըն խազինէյիչահանիյէ նէ գատար սատագաթլա չալըշուպտա իհեա իթմիչտիր տիսէք միւպալիկա իթմիչ օլմայըզ։

(տէվամի) 6 կ.

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թէճալիատան 30—40 քիչիլիք պէչ րուճ չէթալարը եունան զապիթլէրին գօմանտասը ալթընտա Մաքէթոնիայա կիրուպ, Մանաթըր վիլայէթինէ պուլընան պուլկար չէթալարը իլէ ճէնկլէչմէյէ կիտէրլէր իմիչ։

Եունանլըլար պու ագիէ խըստմէթ իթտիքճէ, Պուլկարիատա վէ Րումանիատա վուգու պուլան չիրքինլիքլէրին սօնու կէլմէյճէկի Թապիի տիր, Օթանպօլ րուճ բաթրիգհանէսի վէ Եունան հիւքիւմէթի հէր հալտէ Պուլկարիատա վէ Րումանիատա պուլունան եիւզպինլէրճէ միլլէթտաչլարընըն հալի նիճէ օլաճաղընը տիւչլինմէյօրլար։

Օթանպօլ 12 սեպտ. — Տիւն րում բաթրիգհանէսինէ վագր օլան մէճլիսէ, բաթրիգ Սատրազամընն Թէպլիղաթընը արզլէ տէմիչ տիր. պէօյիւկ տէօվլէթլէր Թիւրքիանընն միւթաահհաթլարընա ճէվապ օլարագ Թէճճին իթմիչլէրքի՝ Պուլկարլարընն զապթ էթտիքլէրի քիլիսէ մալլէրինի կէրի վէրմէք վէ մէթրօքօլիտլէր քէնտի մահէլլի մէմուրիյէթլէրինէ ավատէթ իթմէք իչիւն տէվլէթլէր լազըմ կէլէն Թէտպիրլէրի իթթիխազ իտէճքլէր։

— Սօն բազար կիւնիւ, 150 քիչիլիք պիր րուճ չէթասը Մանարթըրա եագընն Մէլէվօ պուլկար քէօյիւնէ հիւճիւմ իթմիչ տիր։

Աւստրիա վէ Րուս Գօնսօլօսլարը 12 քիչինին գաթլ օլընտըգլարընը վէ 12 խանէնին եանտըգընը Թատտիգ իթտիլէր։

— Պուլկարիատան գաչան Րումլար իչիւն բաթրիքհանէսէ 15 ազատան իպարէթ պիր իանէ գօմիսիօնը Թէչքիլ օլունմուչ. պիր ֆրանսըզ գատընն ժատատ Ռիանգուր 4000 ֆր. վերմիչ. Մանասթր րումլարը 100 լիրա լիրա եօլլատրչլար։ Րումէլի վիլայէթլէրինէ Րում տէօթթլար էհալիի իանէ վէրմէյէ տավէթ օգուչօրլար։

— Եէմէնէ կէօնտէրիլէն սուլհ գօմիսիօնը պիր սէմէրէ հալ իտէմէմիչ։ Ֆէյզի բաշա եէմէն օրտուսունը Թանզիմ վէ Թէչքիլ իթմէք իչիւն քէնտի Թէքլիֆլէտիրինին իճրասընա Օթանպօլտան մուխէլէֆէթ օլընտըգը իչիւն գաթի ումուտ օլմուչ տըր։ Բարա պուլունմատըգը սէպէպլէ բաչանըն սըբարիչլէրինի իճրա իտէմէյօրլար։

— Մաքէթոնիատա 40 քիչիլիք պիր պուլկար չէթասը Բիզա էֆ. նամ պիր Թիւրքիւ գաթլ իթմիչ վէ խանէնինի եագմըգ օլընըգը Պապը Ալի իլան իտէյօր։ Ֆագաթ էօթէտէ եիւզլէրճէ էրմէնինին վէ Պուլկարըն Թիւրքլէրտէն քէսիլտիքլէրինի, մահպուսօհանէլէրտէ էօլտիւրիւլտիւքլէրինի սէօյլէմէյօր, ինքնար իտէյօր։

ՏԱԽԻԼԻԵ

Էհալի իմգասը իլէ էվվէլքի կիւն տաղըլան պիր քեազըտլէ Պուլկար, էրմէնի, Թիւրք վէ եահուտի միլլէթլէր էֆթատընըն Րում տիւքեանլատան ախզուիթտա իթմէմէկլէրի Թէնպիհ օլունէյօր։ Մէգքիւր քեազըտտա 60 գատար րում Թիւճար վէ էհնաֆ իխմլէրի եագըլմըգ տըր, վէ տիկեր պիր լիռթա իլէ տիկեր Րում տիւքեանճըլարընն տախի իխմլէրի եագըլաճաղը պիլտիրիլիյօր։

— Էօնիմիւզտէքի չարչանապա կիւնիւ չէհրիմիզտէ պուլկար «միւլլէթբէրվէրան» Թարաֆընտան պէօյիւկ միթինգ Թէճճիւմիւ օլընաճաղը կիպի տիկեր չէհրլէրտէ տախի միթինկլեր օլմագ իչիւն վարնատան տավէթնամէլէր կէօնտէրիլմիչ տիր։

— Հիւքիւմէթ պիր Թագըմ ոսմանլիսթ վէ ահվալը մէճճուլ քէսանը չէհրիմիզտէն պաշգա Թարաֆլարա կէօնտէրիյօր։

ԲՈՒՄԻԱ

Պագուտա ինկիլիզ գօնսօլոսը սօգագտա կիտէրիքէն պիր իխԹիլալճը Թարաֆընտան րէվօլվէրլէ էօլտիւրիւլմիչ։

— Ժէնէրալ Մէյնի գաթլ իտէն գատընն էօլիւմէ ժամ.քիւմ օլտը. ֆագաթ ճէլլաթլըգ վազիֆէսինի քիմսէ տէյհօհտէ իթմէմիչ։ Սօն գարար իւզրէ, իբլէ ասրլաճաղը Բէթթրօպուրկտան պիլտիրիլիյօր։

Բէթթրօպուրկտան Թէլէկրաֆ աթիտէքի հավատիսլերի վէրիյօր, Պիր քօսէա Թրէնի Գրասնուարօքա եագընն իխԹիլալճըլարտա Թուլմուլուպ, մէմուրլարը գաթլ օլունմուչ, Թրէնտէ պուլընան ժուհաֆազա ասքէրլէրի եարէլէնմիչ վէ 8000 րուպլի չալընմըշ։ Հուճում իտէնլէր գաչմըշլար։

Սիէտատա իխԹիլալճըլարընն սիլահլարընը Թէսլիմ իթմէք իչիւն վէրիլէն վատէ պիԹմիչ օլտրպնտան, Թօբճը ասկէրլէր 12 ինճ տարպէլերի իլէ իխԹիլալճըլարընն սըզընտըգլարը էվլէրի պօմպարտէ իթմիչլէր։ Ջօգ եահուտիլէր էվլէրինտէ դըրըլմըշլար։

Սարաթով վալիյէթինին Քահիճէն չէհրինտէ իխԹիլալճըլար ժէԹէրիսլէր եաթմըշ, ասըլար տախի կարայա էնէրէք բօլիսլէր միւտաարէպէյէ ԹուԹուլմուշ, ագշամա գատար տէվամ իտէն գավկաճան 6 քիչի էօլմիշ 40 եարէլէնմիչ վէ 11 քիչի ԹուԹուլմուշ։

Վարժուհի մը, պուլկարիոյ և արտասահմանի մէջ պաշտօն կը փնտռէ գոհացուցիչ պայմաններով, փափաքողները դիմեն խմբագրութեան։

ԹԻՒՃՃԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐՆԱ, 2 Սեպտեմբեր

ՁԱԽԻՐ

ՊՈՒՂՏԱՑ

Վակօն 50–55 լիպ. 6–10/7–80
Ա.րապա 52–58 լիպ. 6–/6 60

ԱՐԲԱ.

Վակօն 100 քիլօ 10. 10/25
Ա.րապա 42–47 լիպ. 6/6–40
ԵՈՒԼԱՖ արապա 33/36 լպ. 4/4–80
» 100 քիլօ 10/ 10/50
ՁԱՎՏԱՐ արապա52/57 լիպ 7/7 20
ՖԱՍՈՒԼԵԱ. արապա 100 քիլ 18/25
ՌԱԲԻՃԱ. 100 քիլօ — եօգ
Ա.րապա 100 քիլօ եօգ
ՏԱՐՉ տրապա 6. 6/40
ՔՕԼՕԶ արապա 55–60 լպ. եօգ
ՄԻԱՒՐ 57–58 լպ. առապա եօգ
» 100 քիլօ եօգ

Կիւնէ վակօն 13/15 վէ 500—600 արապա կէլմէքտէ. վակօն մուամէլէսի նարօլէօն 20 ֆր. արապա մուամէլէսի նարօլէօն 20. 20

ՊԱԳԱԼԻՃԷ

Վարնա քնացասընտա պագգալիչէ մալլէրին պու կիւնէքի ֆիյաթը, ալթուն ֆրանք իլէ։

ԳԱՀՎԷ 2.15/ 2.25
ՇԷՔԷՐ նէմցէ .83
ՇԷՔԷՐ քէսմէ] սահարգ 41 50
ԲԻՐԻՆՃ ճէնօվա չուվալը 42.
» Ֆիլիպէ » 35
» Ինկիլիզ » 31
Րիզօ » 49.
ԿԱՉ Սանտըղը 11 40
ՋԷՑԹԻՆ եաղը քիլօ 80—95
ԳՈՒՐՈՒ իւզիւմ 32
Եումուրթա 100 ատէթի 4. 40

ՕԹԷԼ ՍԱՄՍՈՆ

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻԱ

ճամի թէսպանահ ղէճ թիւ 18

Տիար Ս. Շէքէրեանի վարչութեան տակ գտնուող այս ծովեզերեայ եւ օգաւէտ պանդոկը իր մաքրութեամբը եւ ամեն կատարելութեամբը յանձնարարելի է մեր հայրենակիցներուն։ Այցելուն հոն կը գտնէ նաեւ մաքուր ճաշարան մը արեւելեան եւ եւրոպական ճաշակով մաքուր եւ համաթամ կերակուրներով։ Գիները չափաւոր են։

Отговорникъ А. Курбетиянъ

печатница Д. Тодоровъ и С-ие—Варна